

Obsah

ŠKOLSTVÍ V ČESKÉ REPUBLICĚ

- A. Podmínky vývoje vzdělávacího systému
- B. Vzdělávací soustava a její vývoj
- C. Vybrané aspekty vzdělávacího systému a jeho vývoje v letech 1995 - 1997

ČESKÉ ŠKOLSTVÍ V MEZINÁRODNÍ PERSPEKTIVĚ

- D. Hlavní tendence politiky vzdělávání ve vyspělých zemích
- E. Systém vzdělávání
- F. Průřezová témata

Podrobný obsah

OBSAH	3
PŘEDMLUVA MINISTRA	5
ÚVOD	7
ŠKOLSTVÍ V ČESKÉ REPUBLICE	9
A. PODMÍNKY VÝVOJE VZDĚLÁVACÍHO SYSTÉMU	11
A1. EKONOMICKÁ VÝCHODISKA	13
A2. PRACOVNÍ TRH A VZDĚLÁVACÍ SYSTÉM	16
A2.1 VZDĚLANOSTNÍ STRUKTURA OBYVATELSTVA A STRUKTURA ZAMĚSTNANOSTI	16
A2.2 NEZAMĚSTNANOST A VZDĚLÁNÍ	19
A2.3 MĚNÍCÍ SE EKONOMICKÁ HODNOTA VZDĚLÁNÍ	21
A2.4 UPLATNĚNÍ ABSOLVENTŮ NA TRHU PRÁCE	22
A3. DEMOGRAFICKÝ VÝVOJ	25
A4. VZTAH VEŘEJNOSTI KE VZDĚLÁVÁNÍ	27
A5. PRÁVNÍ PŘEDPISY VE ŠKOLSTVÍ A JEJICH VÝVOJ V LETECH 1995 - 1998	30
B. VZDĚLÁVACÍ SOUSTAVA A JEJÍ VÝVOJ	33
B1 STRUKTURA VZDĚLÁVACÍ SOUSTAVY	35
B2 REGIONÁLNÍ ŠKOLSTVÍ	39
B2.1 ŘÍZENÍ, SPRÁVA A SAMOSPRÁVA V REGIONÁLNÍM ŠKOLSTVÍ	39
B2.1.1 VÝVOJ SYSTÉMU STÁTNÍ SPRÁVY A SAMOSPRÁVY PO R. 1990	39
B2.1.2 STÁTNÍ SPRÁVA V REGIONÁLNÍM ŠKOLSTVÍ	40
B2.1.3 SAMOSPRÁVA V REGIONÁLNÍM ŠKOLSTVÍ	42
B2.2 PŘEDŠKOLNÍ VÝCHOVA	43
B2.3 POVINNÁ ŠKOLNÍ DOCHÁZKA	45
B2.3.1 ZÁKLADNÍ ŠKOLSTVÍ	47
B2.3.2 VÍCELETÁ GYMNÁZIA	49
B2.4 STŘEDNÍ ŠKOLSTVÍ	50
B2.4.1 ZÁKLADNÍ VÝVOJOVÉ SMĚRY	50
B2.4.2 VŠEOBECNÉ VZDĚLÁVÁNÍ (GYMNÁZIA)	52
B2.4.3 ODBORNÉ VZDĚLÁVÁNÍ	56
B2.4.3.1 STŘEDNÍ ODBORNÉ ŠKOLY	57
B2.4.3.2 STŘEDNÍ ODBORNÁ UČILIŠTĚ	60
B2.4.3.3 NÁSTAVBOVÉ STUDIUM	66
B2.5 SPECIÁLNÍ ŠKOLSTVÍ	66
B2.6 VYŠŠÍ ODBORNÉ ŠKOLSTVÍ	69

B3 VYSOKÉ ŠKOLSTVÍ	73
B3.1 ŘÍZENÍ VYSOKÉHO ŠKOLSTVÍ	73
B3.2 VÝVOJ VYSOKÉHO ŠKOLSTVÍ	75
B3.3 VÝZKUM A VÝVOJ NA VYSOKÝCH ŠKOLÁCH	83
B4 ŠKOLSKÁ ZAŘÍZENÍ PRO VÝCHOVU MIMO VYUČOVÁNÍ A PÉČI O DĚTI A MLÁDEŽ	84
B4.1 PÉČE O DĚTI MIMO VYUČOVÁNÍ (VE VOLNÉM ČASE)	84
B4.2 ŠKOLNÍ STRAVOVÁNÍ A UBYTOVÁNÍ ŽÁKŮ ZÁKLADNÍCH A STŘEDNÍCH ŠKOL	87
B4.3 STRAVOVÁNÍ A UBYTOVÁNÍ STUDENTŮ VYSOKÝCH ŠKOL	89
B4.4 ŠKOLSKÁ ZAŘÍZENÍ PRO VÝKON ÚSTAVNÍ VÝCHOVY A OCHRANNÉ VÝCHOVY A PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÉ PÉČE	93
B5 INFORMAČNÍ SYSTÉM VE ŠKOLSTVÍ	95
 C. VYBRANÉ ASPEKTY VZDĚLÁVACÍHO SYSTÉMU A JEHO VÝVOJE V LETECH 1995-97	 99
 C1 FINANCOVÁNÍ ŠKOLSTVÍ	 101
C1.1 INVESTIČNÍ A NEINVESTIČNÍ VÝDAJE	102
C1.2 VÝDAJE PODLE ZÁKLADNÍCH SOUČÁSTÍ ŠKOLSKÉHO SYSTÉMU	103
C1.3 SYSTÉM FINANCOVÁNÍ REGIONÁLNÍHO ŠKOLSTVÍ	105
C1.4 SYSTÉM FINANCOVÁNÍ VYSOKÉHO ŠKOLSTVÍ	106
C2 PRACOVNÍCI VE ŠKOLSTVÍ	108
C2.1 ZAMĚSTNANOST VE ŠKOLSTVÍ A ZÁKLADNÍ FAKTORY VÝVOJE V UPLYNULÝCH LETECH	108
C2.1.1 STRUKTURA ZAMĚSTNANOSTI VE ŠKOLSTVÍ V ROCE 1997	108
C2.1.2 VÝVOJ ZAMĚSTNANOSTI V LETECH 1995-97 A JEHO FAKTORY	109
C2.2 UČITELÉ A ŘEDITELÉ ŠKOL	110
C2.2.1 POČET UČITELŮ, JEJICH STRUKTURA A VÝVOJ	110
C2.2.2 UČITELÉ POD TLAKEM ZMĚN A OČEKÁVÁNÍ	113
C2.2.3 ŘEDITELÉ ŠKOL A VEDOUCÍ PRACOVNÍCI	114
C2.3 PLATY A PLATOVÁ ÚROVEŇ VE ŠKOLSTVÍ	114
C2.3.1 VÝVOJ PLATŮ PRACOVNÍKŮ VE ŠKOLSTVÍ	114
C2.3.2 PLATOVÉ PODMÍNKY UČITELŮ A JEJICH VÝVOJ	114
C2.3.3 VÝVOJ PLATŮ UČITELŮ	116
C3 OPTIMALIZACE SÍŤE ŠKOL	120
C3.1 PŘÍČINY NUTNÝCH ZMĚN	120
C3.1.1 VÝCHOZÍ SITUACE	120
C3.1.2 ATOMIZACE SÍŤE ŠKOL - ZVYŠOVÁNÍ POČTU ŠKOL A SNIŽOVÁNÍ JEJICH PRŮMĚRNÉ VELIKOSTI	121
C3.1.3 ZVYŠOVÁNÍ OBJEMU VOLNÝCH KAPACIT ŠKOL	121
C3.1.4 ROZTŘÍŠTĚNOST OBOROVÉ STRUKTURY VZDĚLÁVACÍ NABÍDKY	122
C3.2 OČEKÁVÁNÍ A CÍLE PROGRAMU OPTIMALIZACE SÍŤE ŠKOL	123
C3.2.1 KONKRÉTNÍ CÍLE PROGRAMU OPTIMALIZACE	123
C3.2.2 OČEKÁVANÉ PŘÍNOSY PROGRAMU OPTIMALIZACE	123
C3.3 PŘÍSTUP A ZÁSADY PROGRAMU OPTIMALIZACE	124
C3.4 PRŮBĚH PROGRAMU OPTIMALIZACE A JEHO PROBLÉMY	125
C3.5 VÝSLEDKY PROGRAMU OPTIMALIZACE	126

C4 PŘÍPRAVA ZMĚN V POJETÍ MATURITNÍ ZKOUŠKY	127
C4.1 ZÁKLADNÍ VÝCHODISKA ZMĚN	128
C4.2 PŘEDPOKLÁDANÉ ZMĚNY MATURITNÍ ZKOUŠKY	129
C4.3 PROGRAM MATORANT 2000	129
C4.4 SONDA MATORANT - HISTORICKY NEJROZSÁHLEJŠÍ ŠETŘENÍ ZNALOSTÍ A DOVEDNOSTÍ ŽÁKŮ STŘEDNÍCH ŠKOL	130
C4.4.1 ZÁKLADNÍ CÍLE A PARAMETRY SONDY	130
C4.4.2 VÝSLEDKY SONDY	130
C4.5 RIZIKA ZAVEDENÍ NOVÉHO MODELU MATURITNÍCH ZKOUŠEK A MOŽNÉ ZPŮSOBY JEJICH OMEZENÍ	133
C4.6 NÁZORY PEDAGOGICKÉ VEŘEJNOSTI NA TRANSFORMACI MATURITNÍ ZKOUŠKY A PROGRAM MATORANT 2000	133
C5 MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE RESORTU ŠKOLSTVÍ	134
C5.1 BILATERÁLNÍ SPOLUPRÁCE	135
C5.1.1 STANDARDNÍ BILATERÁLNÍ SMLOUVY	135
C5.1.2 NADSTANDARDNÍ BILATERÁLNÍ SMLOUVY	135
C5.2 PŘÍPRAVA KE VSTUPU DO EVROPSKÉ UNIE	135
C5.2.1 ÚČAST ŠKOLSTVÍ V PROGRAMU PHARE	136
C5.2.2 VZDĚLÁVACÍ PROGRAMY EVROPSKÉ UNIE	136
C5.3 MULTILATERÁLNÍ SPOLUPRÁCE	137
C5.3.1 RADA EVROPY	137
C5.3.2 ORGANIZACE PRO EKONOMICKOU SPOLUPRÁCI A ROZVOJ (OECD)	137
C5.3.3 UNESCO	138
C5.3.4 UNICEF	138
C5.3.5 OSN	138
C5.3.6 CEEPUS	138
C5.4 AKTIVITY V OBLASTI VÝZKUMU A VÝVOJE	139

ČESKÉ ŠKOLSTVÍ V MEZINÁRODNÍ PERSPEKTIVĚ **141**

D. HLAVNÍ TENDENCE POLITIKY VZDĚLÁVÁNÍ VE VYSPĚLÝCH ZEMÍCH	143
MEZINÁRODNÍ KLASIFIKACE VZDĚLÁVÁNÍ	149

E. SYSTÉM VZDĚLÁVÁNÍ **155**

E1 PREPRIMÁRNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	157
E1.1 VYMEZENÍ POJMU	157
E1.2 FUNKCE, POJETÍ, CÍLE	157
E1.3 INSTITUCIONÁLNÍ USPOŘÁDÁNÍ	158
E1.4 ÚČAST NA PREPRIMÁRNÍM VZDĚLÁVÁNÍ	159
E1.5 PODÍL ŽÁKŮ V SOUKROMÉM SEKTORU	159
E1.6 POPLATKY	159
E1.7 OTEVÍRACÍ HODINY	161
E1.8 OBSAH A PROGRAMY	161
E1.9 UKONČENÍ PREPRIMÁRNÍ ÚROVNĚ	161
E2 PRIMÁRNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	162
E2.1 VYMEZENÍ POJMU	162

E2.2 FUNKCE, POJETÍ, CÍLE	162
E2.3 INSTITUCIONÁLNÍ USPOŘÁDÁNÍ	163
E2.4 ÚČAST NA PRIMÁRNÍM VZDĚLÁVÁNÍ	163
E2.5 PODÍL ŽÁKŮ V SOUKROMÉM SEKTORU A POPLATKY	163
E2.6 VELIKOST TŘÍD	164
E2.7 VYUČOVACÍ HODINY	164
E2.8 OBSAH VÝUKY	165
E2.9 POSTUP DO VYŠŠÍCH TŘÍD	167
E2.10 UKONČENÍ PRIMÁRNÍ ÚROVNĚ VZDĚLÁVÁNÍ	167
E3 SEKUNDÁRNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	167
E3.1 VYMEZENÍ POJMU	167
E3.2 CÍLE	168
E3.3 DÉLKA VZDĚLÁVÁNÍ	169
E3.4 VSTUPNÍ A VÝSTUPNÍ VĚK	169
E3.5 PŘÍSTUP K SEKUNDÁRNÍMU VZDĚLÁVÁNÍ	171
E3.6 ALOKACE ŽÁKŮ DO KONKRÉTNÍCH ŠKOL	171
E3.7 DALŠÍ MOŽNOSTI VZDĚLÁVÁNÍ A KARIÉRNÍHO RŮSTU	172
E3.8 ÚČAST NA SEKUNDÁRNÍM VZDĚLÁVÁNÍ	173
E3.9 ORGANIZACE VZDĚLÁVÁNÍ	174
E3.9.1 ORGANIZACE ŠKOLNÍHO ČASU	175
E3.9.1.1 ROZDĚLENÍ A DOBA TRVÁNÍ ŠKOLNÍCH PRÁZDNIN	175
E3.9.1.2 POČET VYUČOVACÍCH DNŮ ZA ROK	175
E3.9.1.3 TYPICKÝ ŠKOLNÍ TÝDEN	175
E3.9.1.4 POČET VYUČOVACÍCH HODIN TÝDNĚ	175
E3.9.1.5 POČET HODIN VYUČOVÁNÍ ZA ROK	176
E3.9.2 VÝUKA PŘEDMĚTŮ	178
E3.9.3 HODNOCENÍ A CERTIFIKACE	182
E4 SMĚRY VÝVOJE ODBORNÉHO VZDĚLÁVÁNÍ	190
E4.1 TYPY ODBORNÉHO VZDĚLÁVÁNÍ	191
E4.2 ORGANIZAČNÍ MODELY	191
E4.3 ÚČAST NA ODBORNÉM VZDĚLÁVÁNÍ	192
E4.4 PROMĚNY TYPŮ VZDĚLÁVÁNÍ	192
E5 TERCIÁRNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	194
E5.1 VYMEZENÍ POJMU	194
E5.2 FUNKCE, STRUKTURA SYSTÉMU	194
E5.3 STUDENTI	196
E5.4 PROMĚNY STUDIJNÍCH PROGRAMŮ	201
E5.5 VÝZKUM A VÝVOJ V TERCIÁRNÍM SEKTORU VZDĚLÁVÁNÍ	202
E6 SPECIFICKÉ VZDĚLÁVACÍ POTŘEBY	203
E6.1 VYMEZENÍ POJMU	203
E6.2 POJETÍ, CÍLE	203
E6.3 FORMY SPECIÁLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ	204
E6.4 PODMÍNKY PRO INTEGRACI	205
E6.5 PEDAGOGICKÝ A DALŠÍ PODPŮRNÝ PERSONÁL, INTEGROVANÉ SLUŽBY	205
E7 VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH	206
E7.1 VYMEZENÍ POJMU	206
E7.2 SYSTÉM, ORGANIZACE	206

F PRŮŘEZOVÁ TÉMATA	211
F1 FINANCOVÁNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	213
F1.1 VZDĚLÁVÁNÍ JAKO INVESTICE	213
F1.2 VÝDAJE NA VZDĚLÁVÁNÍ VZHLEDEM K HRUBÉMU DOMÁCÍMU PRODUKTU	213
F1.2.1 ÚROVEŇ VEŘEJNÝCH INVESTIC DO VZDĚLÁVÁNÍ VZHLEDEM K HRUBÉMU DOMÁCÍMU PRODUKTU	213
F1.2.2 VÝDAJE NA PRIMÁRNÍ A SEKUNDÁRNÍ VZDĚLÁVÁNÍ VZHLEDEM K HRUBÉMU DOMÁCÍMU PRODUKTU	214
F1.2.3 VÝDAJE NA TERCÍÁRNÍ VZDĚLÁVÁNÍ VZHLEDEM K HRUBÉMU DOMÁCÍMU PRODUKTU	215
F1.3 VEŘEJNÉ VÝDAJE NA VZDĚLÁVÁNÍ JAKO SOUČÁST VÝDAJŮ VEŘEJNÝCH ROZPOČTŮ	216
F1.4 VÝDAJE NA VZDĚLÁVÁNÍ NA JEDNOHO ŽÁKA ČI STUDENTA	217
F1.4.1 VÝDAJE NA ŽÁKA ČI STUDENTA PŘEPOČTENÉ NA EKVIVALENT V USD	218
F1.4.2 VÝDAJE NA ŽÁKA ČI STUDENTA VE VZTAHU K EKONOMICKÉ ÚROVNI ZEMĚ	219
F1.4.3 ROZDÍLY VE VÝDAJÍCH NA ŽÁKA ČI STUDENTA PODLE ÚROVNĚ VZDĚLÁVÁNÍ	220
F1.5 VĚCNÁ STRUKTURA VÝDAJŮ NA VZDĚLÁVÁNÍ	221
F2 POSTAVENÍ A PRACOVNÍ PODMÍNKY UČITELŮ	223
F2.1 UČITEL - FEMINIZOVANÁ A STÁRNOUCÍ PROFESE	223
F2.2 PLATY	225
F2.3 PODMÍNKY PRÁCE	228
F2.4 PŘÍPRAVA NA PROFESI UČITELE V PREPRIMÁRNÍM, PRIMÁRNÍM A SEKUNDÁRNÍM VZDĚLÁVÁNÍ	230
F2.5 UČITELÉ V TERCÍÁRNÍM SEKTORU VZDĚLÁVÁNÍ	230
F3 ROZHODOVÁNÍ A HODNOCENÍ KVALITY VE ŠKOLSTVÍ	232
F3.1 TYPY SYSTÉMŮ ROZHODOVÁNÍ	232
F3.1.1 TYP A. PŘEVÁŽNĚ CENTRALIZOVANÉ SYSTÉMY	233
F3.1.2 TYP B. CENTRALIZOVANÉ SYSTÉMY S TENDENCÍ K DECENTRALIZACI	233
F3.1.3 TYP C. PŘEVÁŽNĚ DECENTRALIZOVANÉ SYSTÉMY	233
F3.2 KONZULTAČNÍ A PARTICIPATIVNÍ ORGÁNY	234
F3.2.1 PORADNÍ ORGÁNY NA ÚROVNI CENTRA A NA NIŽŠÍCH ÚZEMNÍCH ÚROVNÍCH	235
F3.2.2 KONZULTACE SE SVĚTEM PRÁCE - SOCIÁLNÍ PARTNEŘI	236
F3.2.3 PARTICIPATIVNÍ ORGÁNY ŠKOL (PRIMÁRNÍ A SEKUNDÁRNÍ ÚROVNĚ)	236
F3.3 HODNOCENÍ ŠKOL, ŠKOLNÍ INSPEKCE	237
F3.4 ROZHODOVÁNÍ V TERCÍÁRNÍM SEKTORU VZDĚLÁVÁNÍ	237
F3.5 VNITŘNÍ ŘÍZENÍ INSTITUCÍ	239
F3.6 HODNOCENÍ KVALITY A AKREDITACE VE VYSOKÉM ŠKOLSTVÍ	240
F4 PORADENSTVÍ VE ŠKOLSTVÍ	242
F5 VÝSLEDKY VZDĚLÁVÁNÍ	246
F5.1 ZAPOJENÍ ČESKÉ REPUBLIKY	246
F5.2 VÝSLEDKY VÝZKUMŮ	247
F5.2.1 VÝZKUM ČTENÁŘSKÉ GRAMOTNOSTI	247
F5.2.2 TŘETÍ MEZINÁRODNÍ VÝZKUM MATEMATICKÉHO A PŘÍRODOVĚDNÉHO VZDĚLÁVÁNÍ	248

F5.3 VÝSLEDKY VÝZKUMŮ CELKOVĚ	254
F6 VZDĚLÁVÁNÍ A TRH PRÁCE	255
F6.1 ÚČAST NA TRHU PRÁCE A NEZAMĚSTNANOST PODLE DOSAŽENÉHO VZDĚLÁNÍ	256
F6.2 VLIV EKONOMIKY NA TRH PRÁCE	257
F6.3 TRH PRÁCE A UPLATNĚNÍ ABSOLVENTŮ ŠKOL	258
F6.4 NÁVRATNOST VZDĚLÁVÁNÍ	260
F6.5 ANALÝZY TRHU PRÁCE PRO POTŘEBY ŠKOLSTVÍ	261
F6.6 SHRNUÍ FAKTORŮ NA TRHU PRÁCE	261
LITERATURA PRO ČÁST "ČESKÉ ŠKOLSTVÍ V MEZINÁRODNÍ PERSPEKTIVĚ"	263
SEZNAM TABULEK	265
SEZNAM OBRÁZKŮ	271
SEZNAM AUTORŮ	275
PODROBNÝ OBSAH	277
PŘÍLOHA	283